

Ciljno-raziskovalni projekt:

Tematski sklop 3.7. Vključujoč trg dela in kakovostna delovna mesta

Naslov teme:

3.7.1 Vojaški poklici – izobraževalne poti in zaposlitvene možnosti

Naslov projekta:

Vojaška kariera, utemeljena na vojaških vedah

Kratica: **VoKa&VoVe** oz. **VoKa**

Številka projekta: **CRP V5-2365**

Vrednost projekta: **97.246,80 EUR (ARIS), 97.246,80 EUR (MORS)**

Trajanje projekta: **1. 10. 2023 – 30. 9. 2025**

KONČNO POROČILO PROJEKTA

Vodja projekta: prof. dr. Nada Trunk Širca (21897)

Skrbnica projekta: izr. prof. dr. Liliana Brožič

Raziskovalci in avtorji poročila: Nada Trunk Širca, Valerij Dermol, Dušan Lesjak, Aleš Trunk, Vesna Skrbinjek, Alenka Dermol Bernik, Barbara Toplak Perovič, Anica Trunk Novak, Špela Dermol, Ksenija Bažon, Tomaž Kladnik, Jasna Fedran, Pavel Vuk, Gregor Potočnik, Miha Šlebir, Marko Smrkolj, Andrej Koren

30. september 2025

Kazalo

Povzetek in struktura poročila	3
1 Utemeljitev in cilji projekta (iz prijave projekta)	6
2 Upravljanje projekta (DS 1)	11
3 Komunikacija in diseminacija rezultatov projekta – povzetek (DS2)	13
4 Analiza dokumentacije – povzetek (DS3).....	15
4.1 Metodološki okvir	15
4.2 Ključne ugotovitve	15
4.3 Predlagane usmeritve	16
4.4 Sklepna refleksija	16
4.5 Povzetek: Nabor analiziranih dokumentov v DS3	17
5 Kvalitativna analiza (intervjuji) ter predlogi glede urejenosti poklicev v SV, raziskovalni inštitut in mikrodokazila – povzetek (DS 4).....	18
5.1 Metodologija.....	18
5.2 Poklici in vojaška kariera	18
5.3 Raziskovalna enota / inštitut za vojaške vede.....	18
5.4 Mikrodokazila (micro-credentials).....	19
5.5 Sklepna refleksija	19
5.6 Povzetek: Povezanost ciljev, aktivnosti in doseženih rezultatov v DS4.....	20
6 Elementi sistematične nadgradnje vojaškega izobraževanja in raziskovanja v Sloveniji – priznavanje izobraževanja, vzpostavitve raziskovalne enote, pilotiranje programov za mikrodokazila – povzetek DS 5	21
6.1 Priznavanje izobraževanja in usposabljanja (DS 5.1)	21
6.2 Raziskovalna enota/inštitut za vojaške vede (DS 5.2)	21
6.3 Mikrodokazila – razvoj in pilotiranje (DS 5.3)	22
6.4 Sklepna refleksija	22
6.5 Povzetek DS 5: cilji, aktivnosti in rezultati.....	23
7 Ocena doseženosti ciljev projekta	24
Literatura in viri:.....	27

Povzetek in struktura poročila

Struktura poročila

Končno poročilo CRP projekta Vojaška kariera, utemeljena na vojaških vedah (VoKa&VoVe), je sestavljeno iz več sklopov:

1. **Utemeljitev in cilji projekta** – izhodišča v evropskem in nacionalnem kontekstu, razloge za projekt in štiri glavne cilje (KLASIUS in SOK, mednarodne primerjave, raziskovalna enota, mikrodokazila).
2. **Upravljanje projekta (DS 1)** – organizacija, komunikacija, težave, rešitve, kvantitativni poudarki (sestanki, habilitacije, zaposlitve, mikrodokazila).
3. **Komunikacija in diseminacija rezultatov (DS 2)** – notranja in zunanja komunikacija, spletna stran, mednarodne predstavitve, objave, znanstvena monografija, pilotna usposabljanja.
4. **Analiza dokumentacije (DS 3)** – pregled nacionalne zakonodaje (ZObr, ZSSloV, KLASIUS, SOK), strateških dokumentov EU in Nata, UNESCO ISCED, primerjalnih praks; ključne ugotovitve in predlogi.
5. **Kvalitativna analiza (DS 4)** – 40 intervjujev, umeščenost vojaških poklicev, možnosti raziskovalne enote, razvoj in pilotiranje mikrodokazil.
6. **Elementi sistematične nadgradnje (DS 5)** – trije podsistemi: priznavanje izobraževanja (DS 5.1), raziskovalna enota (DS 5.2), mikrodokazila (DS 5.3); rezultati pilotiranja, evalvacije in predlogi.
7. **Ocena doseženosti ciljev** – sinteza štirih ciljev, stopnja doseženosti (delno dosežen, dosežen, dosežen v analitični fazi, v celoti dosežen).

Povzetek poročila

Poročilo celovito analizira stanje vojaškega izobraževanja in raziskovanja v Sloveniji ter ga umešča v evropski kontekst. Ključne ugotovitve so:

- **Vojaški poklic v Sloveniji** ni priznan kot samostojen – umeščen je le fragmentarno v KLASIUS in SOK. To zmanjšuje privlačnost vojaške kariere in onemogoča mednarodno primerljivost.
- **Mednarodni okvirji (ISCED, EU, NATO)** jasno prepoznavajo vojaške vede kot samostojno področje, Slovenija pa na tem področju zaostaja.
- **Raziskovalna dejavnost** je v Sloveniji razdrobljena, brez enotne institucionalne podpore. Projekt predlaga **hibridni model raziskovalne enote** (znotraj univerze, v partnerstvu z MORS in Slovensko vojsko).
- **Mikrodokazila** so bila razvita in uspešno pilotirana (trije moduli, 32 prijavljenih, 12 uspešno zaključenih). Evalvacije potrjujejo njihovo uporabnost in pomen za povezovanje vojaškega in civilnega okolja.
- **Komunikacija in diseminacija** sta bila sistematično izvedeni: vzpostavljena spletna stran, znanstvene in strokovne objave, monografija, javne predstavitve, pilotna usposabljanja.
- **Upravljanje projekta** je bilo uspešno, kljub izzivom pri usklajevanju akademskega in vojaškega okolja. Doseženi so konkretni rezultati (habilitacije, zaposlitve, izvedba mikrodokazil).

Doseženost ciljev:

- Cilj 1 (dopolnitev klasifikacij) – delno dosežen (analitične podlage, brez implementacije).
- Cilj 2 (primerjava mednarodnih praks) – dosežen.
- Cilj 3 (raziskovalna enota) – dosežen v analitični fazi.
- Cilj 4 (mikrodokazila) – v celoti dosežen.

Namen delovnih sklopov:

- **DS1** je zagotovil stabilno upravljanje projekta.
- **DS2** je okrepil prepoznavnost rezultatov v znanstveni in strokovni javnosti.
- **DS3** je identificiral ključne vrzeli v klasifikacijah in zakonodaji.
- **DS4** je z intervjuji in pilotiranjem potrdil potrebe po sistemskih spremembah.
- **DS5** je združil analitične in praktične izide v konkretne predloge (klasifikacije, raziskovalna enota, mikrodokazila).

Sklep: Projekt je uspešno dosegel raziskovalne in razvojne cilje ter pripravil podlage za sistemske spremembe na področju vojaškega izobraževanja in raziskovanja v Sloveniji. Implementacija priporočil (KLASIUS, raziskovalna enota) je naslednji strateški korak.

Tabelarni povzetek po delovnih sklopih (DS1–DS5)

DS	Cilji	Izvedene aktivnosti	Ključni rezultati
DS 1 – Upravljanje projekta	Zagotoviti učinkovito organizacijo in vodenje projekta.	- Redni sestanki konzorcija - Koordinacija med MORS, MFDPŠ in partnerji - Spremljanje izvedbenih načrtov	- Učinkovita koordinacija konzorcija - Rešene težave pri povezovanju akademskega in vojaškega okolja - Konkretni izidi: habilitacije, nove zaposlitve, izvedena mikrodokazila
DS 2 – Komunikacija in diseminacija	Razviti notranjo in zunanjo komunikacijo ter diseminirati rezultate.	- Vzpostavljena spletna stran projekta - Znanstvene in strokovne objave - Predstavitve na konferencah - Organizirana usposabljanja in dogodki	- Povečana prepoznavnost projekta - Izdana znanstvena monografija - Javne predstavitve rezultatov - Dosežen doseg domače in tuje javnosti
DS 3 – Analiza dokumentacije	Analizirati nacionalne in mednarodne klasifikacije, zakonodajo in strateške dokumente.	- Pregled ZObr, ZSSloV, KLASIUS, SOK - Analiza UNESCO ISCED in EU/NATO strateških dokumentov - Primerjalna analiza z drugimi državami	- Ugotovljeno, da vojaški poklic v Sloveniji ni priznan kot samostojen - Identificirane vrzeli v KLASIUS in SOK - Pripravljeni predlogi dopolnitev klasifikacij
DS 4 – Kvalitativni sklop	Zbrati kvalitativne podatke o vojaških poklicih, raziskovalni enoti in mikrodokazilih.	- 40 intervjujev z deležniki - Analiza umeščenosti vojaških poklicev - Proučitev možnosti raziskovalne enote - Pilotiranje mikrodokazil	- Potrjeno: vojaški poklic ni sistemsko umeščen - Predlagan hibridni model raziskovalne enote (univerza + MORS + SV) - Pilotna izvedba mikrodokazil potrjeno uspešna
DS 5 – Sistematična nadgradnja	5.1 Priznavanje izobraževanja 5.2 Raziskovalna enota 5.3 Mikrodokazila	- DS 5.1: Analiza umeščenosti v SOK in KLASIUS - DS 5.2: Analiza scenarijev za raziskovalno enoto - DS 5.3: Razvoj treh modulov mikrodokazil, pilotna izvedba	- DS 5.1: Predlogi za dopolnitev klasifikacij in formalizacijo priznavanja - DS 5.2: Predlagan hibridni model raziskovalne enote - DS 5.3: Pilot uspešno izveden (32 prijavljenih, 12 zaključenih), mikrodokazila potrjena kot ustrezna oblika učenja

1 Utemeljitev in cilji projekta (iz prijave projekta)

Povzetek aktivnosti

Strateški kompas EU, novi Strateški koncept v Natu, pa tudi razmere v Evropi in svetu čedalje bolj postavljajo v ospredje krepitev vojaških zmogljivosti in posledično tudi nujnost razvoja vsebin, znanja in spretnosti, potrebnih za izvajanje vojaškega poklica. Slednje krepiti tudi potrebe po jasnih izobraževalnih in raziskovalnih politikah na področju vojaških ved in izobraževanja za vojaški poklic. Vojaški poklic je v različnih državah članicah EU pa tudi v državah kandidatkah zelo različno umeščen v javni izobraževalni sistem in sisteme nacionalnih kvalifikacij. V Republiki Sloveniji vojaški poklic ni prepoznaven kot poklic, so pa ustrezno znanje, spretnosti in kompetence umeščene v sistem nacionalnih poklicnih klasifikacij, t. j. Klasius. Za transfer in razvoj tovrstnih vsebin je v različnih državah seveda različno poskrbljeno – tako s pravnega, organizacijskega, kot tudi izobraževalnega, raziskovanega in razvojnega vidika.

V slovenskem izobraževalnem prostoru je prisotnost vojaških ved v poučevanju in raziskovanju omejeno prisotna in razdrobljena. Slednje se na primer izrazito kaže tudi v Slovenskem ogrodju kvalifikacij (SOK), kjer je področje kvalifikacij 103 – Varnost države, ljudi in premoženja še v veliki meri nepopolnjeno, posamezne kompetence, osnovane na vsebinah, izhajajočih iz obrambnih študij, pa se v zelo skromnem obsegu pojavljajo pri različnih drugih kvalifikacijah (npr. doktor znanosti/doktorica znanosti s področja vojaških družboslovnih študij). Vsebine nekaterih ved, povezanih z vojaškimi vedami, kot so npr. obrambne študije, teorija vojne, usposabljanje v letalstvu, usposabljanje vojske, vojaška mornarica ipd. (glej Klasius) se delno, v nekaterih primerih tudi v celoti, pojavljajo v različnih visokošolskih programih ter usposabljanjih znotraj obrambnega sistema, še posebej v Slovenski vojski v Poveljstvu za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje (PDRIU)¹.

Izhajajoč in opisane problematike, bo predlagani projekt priložnost za iskanje inovativnih rešitev na področju izobraževanja za vojaške poklice in tudi krepitev raziskovanja na področju vojaških ved – tudi v sodelovanju z drugimi državami (npr. Severna Makedonija in druge). V spremenjenem varnostnem okolju namreč tako EU kot tudi Nato namenjata veliko pozornosti krepitvi obrambnih in vojaških zmogljivosti s ciljem varnostno in obrambno okrepi sposobnosti EU in držav članic. EU pobude v različnih institucionalnih oblikah, kot so Evropski obrambni sklad in Stalno strukturno sodelovanje, tudi namenjajo mnoge finančne vire za raziskave, razvoj in inovacije na obrambnem področju. Zavezništvu že dolgo izvaja poseben program Raziskave in razvoj, preko katerega skrbi za stalen napredek v tej varnostni organizaciji, v letu 2022 pa je bila na novo zasnovana pobuda NATO DIANA, ki je namenjena pospeševanju inovacij na varnostno obrambnem področju. Tudi Republika Slovenija v letu 2023 in 2024 namenja povečan obseg sredstev za raziskave, razvoj in inovacije. Vsem prizadevanjem za razvoj novih, prebojnih tehnologij, pa mednarodni in varnostni skupnosti, vključno z Republiko Slovenijo, ključen problem pri načrtovanju in izvajanju raziskovano razvojne in inovacijske dejavnosti predstavlja pomanjkanje ustreznih kadrov ter s tem povezan primanjkljaj ustreznega znanja, spretnosti in kompetenc.

¹ Ob pričetku izvajanja projekta je deloval Center vojaških šol (CVŠ) kot krovno telo na področju vojaškega izobraževanja in usposabljanja znotraj Slovenske vojske. CVŠ je bil v sklopu večje organizacije Slovenske vojske konec leta 2024 preoblikovan v Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje (PDRIU). **V tem poročilu v prilogah – poročilih po delovnih sklopih,** ohranjamo poimenovanje CVŠ v gradivih, ki so pretežno nastajala v času spreminjanja poimenovanja.

Cilji raziskovalnega projekta

Cilj 1: Dopolnitev javnega klasifikacijskega sistema izobraževanja in usposabljanja v Republiki Sloveniji z vsebinami in poklici na področju vojaštva in obrambe.

Mednarodni klasifikacijski sistem izobraževanja in usposabljanja, ki se uporablja v Republiki Sloveniji, izhaja iz mednarodnega klasifikacijskega sistema. Ta ima svoje osnove v prizadevanjih UNESCO po poenotenju vodenja klasifikacij v mednarodnem prostoru s poudarkom na mednarodni primerljivosti. V Republiki Sloveniji je področje klasifikacij za področje 103 Varnost države, ljudi in premoženja še nepopolnjen predvsem v delu, ki se nanaša na podpodročja obrambne študije, teorija vojne, usposabljanje v letalstvu, usposabljanje vojske, vojaška mornarica in vojaške vede. Nekatere se pojavljajo v celoti, druge delno, nekatere pa sploh ne v programih izobraževanja in usposabljanja na različnih fakultetah v državi pa tudi znotraj obrambnega sistema in še posebej v Slovenski vojski v Poveljstvu za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje. Kmalu po vstopu v 21. stoletje so bili varnostna situacija, varnostne grožnje in varnostna predvidevanja izrazito nevojaške narave. Države članice EU in/ali zavezništva so zmanjševale in preoblikovale svoje vojaške zmogljivosti vse od konca hladne vojne. Po letu 2010 so se le-te bistveno spremenile. Arabska pomlad, množične migracije, Covid 19, poplave, požari in različne oblike naravnih in drugih nesreč so spreminjale varnostno podobo evropskega prostora še posebej v zadnjih desetih letih. Ruski vojaški poseg v Ukrajini je kot zadnji v nizu dogodkov predramil evropski prostor, EU in zavezništvo k novim premislekom o lastni in kolektivni varnosti. Strateški dokumenti EU kot npr. Strateški kompas EU in novi Strateški koncept v Natu vedno bolj postavljajo v osrednje okrepitev tako vojaških zmogljivosti kot tudi razvoj vsebin, znanj in veščin potrebnih za izvajanje vojaškega poklica.

Cilj 2: Preučiti vsebine, ki jih je mednarodno okolje (UNESCO, ISCED) prepoznalo kot področje 1031 Vojaštvo in obramba ter jih umestilo v mednarodne raziskovalne in izobraževalne vsebine ter institucije.

V kolikšni meri so te vsebine prisotne v Republiki Sloveniji, v katerih učnih programih in kot kateri učni izidi? V kolikšni meri in na kakšen način je to urejeno v drugih državah? Predlagati ustrežnejši sistem, ki bo ustrezal predlogu klasifikacije (glej Cilj 1). Ta je v različnih državah članicah EU pa tudi v državah kandidatkah za njene članice zelo različno umeščen v javni izobraževalni sistem in druge sisteme klasifikacij kot je npr. slovenski za izobraževanje in usposabljanje. V Republiki Sloveniji vojaški poklic ni poklic ampak so tovrstna znanja in veščine umeščene v sistem nacionalnih poklicnih klasifikacij. Varnostna situacija predvsem pa varnostne grožnje narekujejo nameniti več pozornosti obrambnim in vojaških temam v Republiki Sloveniji. K temu napotuje tudi vedno manj zanimanja javnosti za obrambne in vojaške vsebine predvsem pa za njihov razvoj. To se kaže tudi v zmanjšanju in občasno popolni odsotnosti zanimanja mladih za vojaško službo. Navedeno logično napotuje na naslednji cilj predlaganega projekta.

Cilj 3: Proučiti možnost vzpostavitve raziskovalne enote/inštituta/zavoda na področju vojaštva in obrambe (vojaških ved) v Republiki Sloveniji, z namenom okrepiti raziskovano-razvojno in inovacijsko dejavnost.

Na kakšen način organizirati sodelovanje med različnimi akterji, ki že delno sodelujejo, večina pa sploh ne, pri razvoju vojaštva in obrambe tako, da bo Republika Slovenije imela boljše izide na področju znanja, poklicev, trga dela, kakovostnih delovnih mest, varnosti, obrambe, raziskav, razvoja in (obrambne) industrije? Kako lahko nova oblika sodelovanja, novo znanje in poklici na tem področju doprinesejo k razvoju države in kako k njeni vlogi v EU in zavezništvu?

Cilj 4: Razviti in pilotirati 2-3 programe na katerih bodo udeleženci pridobili mikrodokazilo (micro-credentials, več na spletni povezavi <https://education.ec.europa.eu/education-levels/higher-education/micro-credentials>) skladno s Priporočili Sveta EU o evropskem pristopu k mikrodokazilom za vseživljensko učenje in zaposljivost na trgu dela.

Faze projekta

Upravljanje projekta (0–24 mesecev) (DS1): Upravljanje projekta, primarno v domeni vodje projekta, bo potekalo ves čas trajanja raziskovalnega projekta. Ta faza bo tako zajemala načrtovanje obveznosti v sklopu posameznih faz, koordinaciji dela, nadziranju izvajanja zastavljenega delovnega načrta, pripravljanje potrebnih dokumentov (vključno z delnimi, vmesnimi in končnim poročilom), koordinaciji najožje komunikacije znotraj in izven projektne skupine, izvajanju notranje-revizijskega nadzora (finančni in upravni nadzor) itn.

Diseminacija in komunikacija (0–24 mesecev) (DS2): V sklopu projekta bo komunikacija med člani projektne skupine, zunanji sodelavci in sodelujoči ustanovami, z zainteresirano strokovno javnostjo ter drugimi deležniki, kot tudi z naročnikom, potekala skozi celotno trajanje projekta. Istočasno s potekom DS5 bomo komunikacijo še dodatno okrepili preko diseminacije rezultatov. Rezultati projekta bodo predstavljeni javnosti, sodelujočim posameznikom in ustanovam na različne načine; predvideno je sodelovanje na znanstvenih konferencah/simpozijih, samostojna predstavitev rezultatov projekta ter objava znanstvenih, poljudnoznanstvenih in strokovnih prispevkov. Najmanj po en znanstveni članek bo predložen za objavo v slovenski in v tuji strokovni reviji s tega področja (Sodobni vojaški izzivi, Armed Forces & Society itn.). Načrtovana je tudi javna objava rezultatov projekta v obliki samostojne publikacije. Za širšo seznanjanje zainteresirane javnosti bo projektna skupina vzpostavila spletno stran projekta, na kateri bodo na voljo informacije o poteku dela (pasivna komunikacija). Istočasno pa se bo izkoristilo družbene medije (Facebook, Twitter, LinkedIn) za dodatno širjenje informacij (aktivna komunikacija).

Prva faza (0–6 mesecev) (DS3): V sklopu prve faze bo projektna skupina zasledovala predlagani Cilj 2 in sicer preučitev vsebine področja 1031 Vojaštvo in obramba. Z uporabo kvalitativnih metod bo izvedena analiza mednarodnega, nacionalnega in institucionalnega pravnega okvirja, pri čemer se bodo upoštevale tudi dosedanje raziskave v Sloveniji na tem področju. Istočasno se bo s pomočjo kvalitativne in primerjalne metode opravila analiza primerljivih držav (v sklopu zveze Nato in/ali Evropske unije) glede njihovega pristopa k organiziranju vojaških ved, vključno z analizo deležnikov, ki delujejo na dotičnem področju (t. j., vojaške šole/akademije, raziskovalne ustanove znotraj vojaškega sistema kot dela civilnega izobraževalno-raziskovalnega sistema, gospodarstva). Faza se bo končala z izdelavo delne analize pridobljenih podatkov, katerih rezultati bodo uporabljeni kot osnova za delo v drugi fazi.

Druga faza (7–14 mesecev) (DS4): Druga faza bo namenjena nadgradnji pridobljenih podatkov iz prve faze, pri čemer se bodo izvedli poglobljeni intervjuji in/ali fokusne skupine z ustreznimi deležniki znotraj oboroženih sil, izobraževalno-raziskovalnega sistema (npr. ministrstva, agencije, univerze/fakultete) ter gospodarstva. Namen intervjujev, ki bodo izvedeni v podfazi DS4-1, je obravnavati potrebe oboroženih sil za terciarno izobraževanje, trenutno stanje na tem področju, ter posledično ugotoviti pomanjkljivosti oz. prednosti trenutnega sistema izobraževanja, t. j. (ne)prisotnost elementov vojaških ved v kurikulumu, potrebnih za delovanje in razvoj vojaške organizacije. V sklopu te faze se bo tudi ugotavljalo pripravljenost ter zmožnost za sodelovanje in/ali izvajanje dela na področjih vojaških ved med obravnavanimi deležniki. Sledila bo analiza intervjujev in oblikovanje delnega poročila. V nadaljevanju (podfaza DS4-2) se bo pričelo izvajati delo na Cilju 1 – na podlagi rezultatov faze DS3 in rezultatov podfaze DS4-1 bo oblikovan predlog dopolnitev javnega klasifikacijskega sistema izobraževanja in usposabljanja v Republiki Sloveniji. Istočasno se bo v sklopu te faze pričela komunikacija, usmerjena izven projektne skupine in sicer z namenom seznanitve širše vojaške

skupnosti, raziskovalcev in izobraževalcev preko: 1) predstavitev projekta v reviji Slovenska vojska, 2) z osebniimi, neposrednimi predstavitvami projekta v različnih vojaških in civilnih ustanovah, preko spletne strani in družbenih medijev.

Tretja faza (15–24 mesecev) (DS5): Najdlje trajajoča faza bo temeljila na izsledkih faz DS3 in DS4, pri čemer se bo osredotočala na izpolnitev dveh ciljev projekta, in sicer Cilja 3 in Cilja 4. V sklopu podfaze DS5-1 bo projektna skupina delala na Cilju 3. Oblikovan bo predlog in zmožnosti oblikovanja raziskovalnega telesa oz. institucije s področja vojaških ved. Pri tem se bodo oblikovali različni modeli in pristopi k oblikovanju tovrstne institucije, ki bi bili lahko izvedljivi glede na rezultate iz faze DS4. Istočasno bo potekala tudi podfaza DS5-2, ki bo zasledovala izpolnitev Cilja 4, t. j., oblikovanja sistema implementacije mikrodokazil na področju vojaškega (terciarnega) izobraževanja. Ob koncu faze bo sestavljeno tudi končno poročilo, o rezultatih pa bodo obveščeni tudi udeleženi deležniki. V sklopu te faze se bo nadaljevala komunikacija, namenjena širši javnosti, hkrati pa se bo pričela izvajati komunikacija z akademsko srenjo – preko izdelave prispevkov za objavo v znanstvenih oz. strokovnih revijah ter predstavitev v sklopu konferenc/simpozijev. Uredila bi se tudi samostojna publikacija kot oblika javne objave rezultatov projekta.

Pričakovani rezultati projekta so:

- Poglobljen prikaz dejanskega stanja na področju vojaške vede v Sloveniji (ter v primerljivih tujih državah) z namenom pridobiti oris za potrebe delovanja sodobnih oboroženih sil.
- Poglobljena analiza stanja na področju pravnega okvirjanja civilnih in vojaških izobraževalnih sistemov na področju vojaških ved tako v Sloveniji kot v primerljivih tujih državah
- Natančen oris stanja v Sloveniji glede potreb vojaške organizacije (SV) ter zmožnosti SV, civilnega izobraževalnega sistema ter gospodarstva, v prvi vrsti z vidika raziskovalne dejavnosti ter uresničevanja tovrstnih potreb pri oblikovanju izobraževalno-raziskovalnega delovanja na področju vojaških ved.
- Prispevek h gospodarskemu in ekonomskemu razvoju Republike Slovenije, ker EU in Nato v zadnjih letih posvečata veliko pozornosti in tudi sredstev predvsem razvoju na področju obrambnih zmogljivosti, ki so neposredno povezane z obrambno industrijo.

Programska skupina bo na podlagi pridobljenih podatkov in nadaljnjih analiz primarno pristopila k oblikovanju treh aplikativnih rezultatov in sicer:

- k oblikovanju in vzpostavitvi modela/modelov, usmerjenih v vzpostavitev inštitucije na področju vojaških ved, utemeljeni na podlagah, izhajajočih iz analize pravnih okvirov, potreb vojaške organizacije za razvoj vojaškega kadra, ter zmožnosti vseh vpletenih deležnikov (t. j. SV, upravnega dela MORS, civilno-izobraževalnega sektorja, gospodarstva),
- k vzpostavitvi pravnega okvirja in modela prenosa EU projekta o mikrodokazilih kot podpornega ali alternativnega sistema obstoječemu sistemu vojaškega izobraževanja.
- k izdelavi predlogov za dopolnitev javnega klasifikacijskega sistema izobraževanja in usposabljanja v Republiki Sloveniji.

Projekt bo v svoji osnovi

- analiziral trenutno stanje na področjih vojaških ved in podal ugotovitve na podlagi primerjave s primerljivimi državami znotraj Nata in EU.
- Z analizo potreb in zmožnosti vojaške organizacije, gospodarstva in izobraževalno-raziskovalnega sistema se bo pojasnilo dejansko stanje, zmožnosti in potrebe, kar bo pripomoglo k splošnemu napredku znanosti in stroke.

- S povezovanjem deležnikov, ki bodo sodelovali (raziskovalci) oz. bodo vključeni na drugačne načine (npr. kot raziskani deležniki), se bo vzpostavil tudi pregled potencialnih strokovnjakov na ustreznem področju vojaških ved, kar bi olajšalo izvedbo Cilja 3 – vzpostavite raziskovalne organizacije na področju vojaških ved.

Znotraj projekta bo vključen tudi pregled

- slovenskega gospodarstva in njegove prisotnosti, aktivnosti in zmožnosti na področju vojaških ved oz. ved, ki so sorodne oz. potrebne za vojaške vede (npr. različna naravoslovne vede za področje vojaško-tehničnih ved).
- Hkrati se bo ugotavljalo potrebe gospodarstva za sodelovanje z vojaško organizacijo na področju raziskav in razvoja, kot tudi zmožnost predstavnikov gospodarstva za vključitev v vojaški izobraževalno-raziskovalni sistem (npr. kot zunanji strokovni sodelavci pri raziskavah in izobraževanju).
- S pregledom pravnega okvirja glede mikrodokazil in vzpostavitvijo sistema, slonečega na mikrodokazilih, ki bi bil uporaben za področje vojaške izobraževanja v Sloveniji, se bo prav tako olajšalo sodelovanje med vojaškimi in civilnimi osebami, vojaškimi institucijami, izobraževalno-raziskovalnimi zavodi ter gospodarstvom, okrepila pa se bo tudi prehodnost med temi institucijami (predvsem z vidika priznavanja pridobljene izobrazbe in delovnih izkušenj).

Projekt bo zasledoval predlagane/zahtevane cilje z namenom splošnega družbenega razvoja na področju vojaštva in obrambe. Dogodki preteklih let kažejo, da evropska celina v 21. stoletju ni imuna na obširne oborožene konflikte, zaradi česar je potrebno vložiti več sredstev in navora v razvoj vojaških organizacij znotraj posameznih držav. K zasledovanju tega cilja pa je potrebno vzpostaviti notranji sistem raziskovalne in izobraževalne dejavnosti, ki bo omogočal razvoj in napredek vojaške organizacije na vseh področjih, tako na družboslovnih (npr. razvoj doktrine, strategije, operative, taktike), humanističnih (npr. vojaško-psihološka podpora za pripadnike oboroženih sil), kot tudi na naravoslovnih (npr. vojaška tehnologija). S tem se bo dosegel celovit pregled stanja z namenom vzpostavitve samostojnih in/ali integriranih deležnikov na področju vojaških ved v Sloveniji.

2 Upravljanje projekta (DS 1)

Uvod

Projekt CRP *Vojaška kariera* je bil zastavljen kot povezava med vojaškim in akademskim okoljem, s ciljem razvoja raziskovalnega dela ter vključevanja zaposlenih v sistem izobraževanja in usposabljanja v visokem šolstvu. Za uspešno realizacijo je bilo potrebno tudi pridobivanje habilitacij zaposlenih iz vojaškega okolja.

Tak projekt je kompleksen, saj združuje dve področji z različnimi logikami: vojaško organizacijo ter javni sistem izobraževanja in znanstveno-raziskovalnega dela. Izvedba je zahtevala intenzivno usklajevanje med ministrstvi, univerzami, vodji vojaških enot in posameznimi strokovnjaki.

Komunikacija v projektu

- **Kanali:** srečanja v živo, ZOOM, telefon, e-mail.
- **Sestanki projektne skupine:** načrtovani vnaprej, v prvem delu projekta večinoma v živo na MORS, kasneje preko ZOOM.
- **Pogostost:** povprečno 1-krat mesečno, prilagojeno fazam projekta in potrebam.
- **Ocenjena učinkovitost:** komunikacija med skrbnikom MORS in vodjo projekta na MFDPŠ je bila tekoča in učinkovita.

Težave, ukrepi in rezultati

Težava	Ukrepi	Rezultat
Konflikt interesov pri vključevanju kandidatov	Pridobljeno mnenje KPK glede transparentnosti	Postopki potrjeni kot pravilni
Habilitacije zaposlenih iz MORS	Organizirana podpora, pojasnila akademskim okoljem	4 osebe uspešno habilitirane v naziv docent
Zaposlovanje vojaških oseb na MFDPŠ	Dodatna pojasnila, usklajevanja, soglasja ministra MORS	5 raziskovalcev zaposlenih s krajšim delovnim časom (6 mesecev)
Slabo vključevanje Centra vojaških šol	Javne predstavitve, sestanek v Mariboru, poskus sodelovanja pri mikrodokazilih	Dostop do intervjuvancev za raziskavo; pri mikrodokazilih omejen uspeh
Mikrodokazila (6 ECTS)	Povabila tako vojaškemu kot civilnemu osebju	Izvedba z mešanimi skupinami; pozitiven učinek na razumevanje med sektorji

Kvantitativni poudarki

- **Sestanki:** ~1x mesečno (približno 20 srečanj v času trajanja projekta).
- **Habilitacije:** 4 docenti iz MORS.
- **Zaposlitve:** 5 raziskovalcev (6 mesecev, krajši delovni čas).
- **Mikrodokazila:** izvedba 3 programov (6 ECTS).

Izzivi projekta

- **Različni sistemi, različna pravila:** Univerzitetni in vojaški sistem imata različna merila, postopke in pričakovanja. To otežuje usklajevanje, saj kar velja v enem okolju, pogosto ne velja v drugem.
- **Omejen čas za raziskovanje:** Vojaško osebje ima veliko delovnih obveznosti, zato jim pogosto zmanjka časa za raziskovalno delo. To zmanjšuje njihovo motivacijo za vključevanje v projekte.
- **Vzdrževanje zaupanja in motivacije:** Za dolgoročen uspeh je potrebno, da sodelujoči ostanejo zavzeti. Če ne vidijo neposrednih koristi zase ali za sistem, njihova motivacija hitro upade.
- **Razumevanje akademskega okolja:** Vojaški kadri, ki želijo napredovati preko habilitacij in raziskovanja, se morajo dobro seznaniti z delovanjem akademskega sistema. To zahteva jasno, dvosmerno komunikacijo in dodatno podporo pri razumevanju postopkov.

Naučene lekcije

- **Učinkovita komunikacija** (kombinacija formalnih in neformalnih kanalov) je ključ do reševanja sprotnih izzivov.
- **Transparentnost postopkov** (vključno z mnenjem KPK) krepi legitimnost projekta.
- **Habilitacije in zaposlitve** so možne, a zahtevajo dodatno administrativno podporo in razumevanje med obema sistemoma.
- **Slabše vključevanje institucionalnih struktur** (npr. CVŠ) kaže na potrebo po sistemskem pristopu, ne le individualni zavzetosti.
- **Mikrodokazila z mešanimi skupinami** (vojaški in civilni udeleženci) prinašajo pozitiven učinek na medsebojno razumevanje.

Zaključek

Poročilo o upravljanju projekta kaže, da je bil CRP *Vojaška kariera* uspešno voden kljub kompleksnim zahtevam in razlikam med vojaškim ter akademskim okoljem. Projekt je ustvaril mostove, omogočil konkretne rezultate (habilitacije, zaposlitve, izvedbo mikrodokazil), hkrati pa opozoril na izzive, ki bodo zahtevali dodatno pozornost v prihodnjih projektih.

3 Komunikacija in diseminacija rezultatov projekta – povzetek (DS2)

V raziskovalnih in razvojnih projektih, kjer se prepletajo akademsko okolje, obrambne institucije in širši družbeni kontekst, komunikacija in diseminacija nista zgolj spremljevalni dejavnosti, temveč predstavljata **ključni dejavnik legitimnosti, preglednosti in trajnosti rezultatov**. Projekt CRP *Vojaška kariera (VoKa&VoVe)* je temu vidiku namenil posebno pozornost, saj se je zavedal, da so brez sistematične komunikacije in ustreznega prenosa rezultatov v prakso tudi najboljši raziskovalni izsledki lahko omejeni na ožjo strokovno skupnost.

Notranja komunikacija in koordinacija

Že v začetni fazi projekta je bil vzpostavljen jasen sistem notranje komunikacije, ki je omogočal učinkovito koordinacijo med vodjo projekta (MFDPŠ), skrbnico projekta (MORS) in člani projektne skupine. Komunikacija je potekala preko elektronske pošte, telefona, rednih sestankov v živo in preko ZOOM-a, občasno pa so bili uporabljeni tudi interni repozitoriji (Google Drive) za delitev dokumentov. Ožja projektna skupina je imela mesečne usklajevalne sestanke, medtem ko so se po potrebi organizirala dodatna srečanja z zunanjimi deležniki. Tak način je zagotavljal odprto in pregledno komunikacijo, s čimer so bile morebitne težave sproti reševane.

Zunanja komunikacija in obveščanje

Za zunanje obveščanje in pasivno diseminacijo je bila vzpostavljena spletna stran projekta (<https://mfdps.si/vojaska-kariera/>), kjer so bili objavljeni osnovni podatki o ciljih, mejnikih in napredku. Čeprav delna poročila med trajanjem projekta niso bila javno dostopna, je spletna stran služila kot pomemben kanal za obveščanje širše zainteresirane javnosti. S tem je bila zagotovljena transparentnost poteka projekta, hkrati pa zaščita strokovnih vsebin, ki so bile namenjene naročniku.

Diseminacija v znanstveni in strokovni javnosti

Diseminacija rezultatov projekta je potekala na več ravneh. Člani projektne skupine so sodelovali na mednarodnih znanstvenih konferencah in simpozijih (npr. MakeLearn, TIIM, PICConf), kjer so samostojno predstavljali rezultate raziskav na področju vojaškega izobraževanja, mikrodokazil in civilno-vojaškega sodelovanja. Prav tako so objavili znanstvene članke v domačih in tujih revijah, prispevke v strokovnih zbornikih ter poljudne članke v reviji *Slovenska vojska*. Na ta način so zagotovili prenos rezultatov tako v akademsko kot tudi strokovno in vojaško okolje.

Publikacije in posebni dogodki

Eden najpomembnejših dosežkov na področju diseminacije je bila priprava in izdaja **znanstvene monografije "Sistem vojaškega izobraževanja v Sloveniji: strukturne poti, znanstveni temelji in karierne perspektive"** (2025). Monografija je bila izdana v 200 izvodih, dostopna pa je tudi v odprtem dostopu na spletu. S tem je projekt zagotovil trajnost rezultatov in njihovo dolgoročno dostopnost.

Ob tem so bile izvedene številne javne predstavitve delnih rezultatov:

- **25. april 2024:** javna predstavitev DS3 v Ljubljani,
- **17. januar 2025:** javna predstavitev DS4 preko ZOOM-a,
- **4. marec 2025:** posebna predstavitev projekta v Mariboru (v organizaciji PDRIU),
- **november 2025:** zaključna predstavitev celotnega projekta (načrtovana).

Poleg tega so bila izvedena **tri pilotna usposabljanja za mikrodokazila**, ki so imela dvojno funkcijo – testiranje programov in hkrati diseminacijo rezultatov ter krepitev povezav med vojaškim in civilnim okoljem.

Učinki in trajnost rezultatov

Projektna diseminacija je presegla zgolj formalne objave in dogodke. Člani raziskovalne skupine so rezultate uporabili pri **prenovi štabnega, višje-štabnega in generalštabnega šolanja** v Slovenski vojski ter pri pripravi nove **Uredbe o plačnih razredih v SV**. S tem so se raziskovalni izsledki neposredno prelili v oblikovanje politik in prenovo vojaškega izobraževalnega sistema.

Kombinacija notranje in zunanje komunikacije, znanstvenih in strokovnih objav, monografije, usposabljanj in javnih dogodkov je ustvarila **celovit komunikacijsko-diseminacijski okvir**, ki zagotavlja trajnost rezultatov in njihovo umeščanje v širši družbeni in varnostni kontekst.

Sklepna refleksija

Analiza DS2 jasno kaže, da je bila komunikacija in diseminacija v projektu **sistematično načrtovana, večnivojsko izvedena in dolgoročno naravnana**. Notranja komunikacija je zagotavljala preglednost in usklajenost, zunanja komunikacija transparentnost, diseminacija pa širjenje rezultatov v akademski, vojaški in družbeni prostor. Posebna vrednost projekta je v tem, da rezultati niso ostali zgolj na ravni raziskovalnih ugotovitev, temveč so bili neposredno preneseni v prakso Slovenske vojske ter umeščeni v širši evropski raziskovalni prostor.

Komunikacija in diseminacija sta s tem prispevali ne le k uspešnosti projekta, temveč tudi k njegovi **legitimnosti in trajnostnemu učinku**, saj so bili ustvarjeni temelji za nadaljnji razvoj vojaškega izobraževanja in raziskovanja v Sloveniji.

4 Analiza dokumentacije – povzetek (DS3)

Delovni sklop DS3 je bil namenjen **pregledu in analizi pravnih, strateških in institucionalnih dokumentov**, ki določajo okvir za razvoj vojaških poklicev, raziskovanja in izobraževanja v Republiki Sloveniji. Poseben poudarek je bil namenjen umeščanju vojaških ved v **nacionalni klasifikacijski sistem (KLASIUS, SOK)** ter njihovemu razmerju do **mednarodnih klasifikacij (UNESCO/ISCED)**. Analiza je izhajala iz ugotovitve, da je področje 103 *Varnost države, ljudi in premoženja* v Sloveniji še vedno nepopolno razvito in da ključna podpodročja – kot so obrambne študije, teorija vojne, vojaško letalstvo, vojaška mornarica in vojaške vede – niso celovito integrirana.

4.1 Metodološki okvir

Pri pripravi DS3 je bila uporabljena **sistematična analiza dokumentov** (zakonodaja, strateški akti EU, Nata in RS, raziskovalni programi) ter **primerjalna analiza** z drugimi državami članicami EU in Nata. Dokumentacija je bila razvrščena po tematskih sklopih:

- nacionalna zakonodaja in klasifikacijski sistemi,
- strateški dokumenti EU in Nata (npr. Strateški kompas EU, Strateški koncept Nata 2022),
- UNESCO klasifikacije ISCED in njihova uporaba v nacionalnih okvirih,
- institucionalni okvir in obstoječi programi vojaškega izobraževanja v Sloveniji.

4.2 Ključne ugotovitve

- **Nepopolna klasifikacija v Sloveniji:** Ugotovljeno je bilo, da so v slovenskem klasifikacijskem sistemu vojaške vede le delno prisotne. V primerjavi z mednarodnimi standardi manjkajo jasno definirana podpodročja, kar zmanjšuje preglednost in primerljivost z drugimi državami.
- **Razdrobljenost izobraževalnih poti:** Vsebine, povezane z vojaštvom in obrambo, so razpršene med civilnimi fakultetami (npr. družboslovje, tehniške vede) in Slovensko vojsko (Center vojaških šol). Ta razdrobljenost otežuje oblikovanje enotnih učnih izidov in jasnih kariernih poti.
- **Mednarodni okvir:** UNESCO ISCED klasifikacije vojaštvo prepoznavajo kot samostojno področje (1031), številne države EU pa so že razvile svoje klasifikacijske sheme, ki vojaštvo umeščajo kot samostojen del nacionalnih kvalifikacijskih okvirjev. To omogoča večjo mednarodno primerljivost in enotne standarde, česar Slovenija še nima.
- **Strateški kontekst EU in Nata:** Varnostne spremembe zadnjega desetletja (migracije, podnebne nesreče, Covid-19, ruska agresija na Ukrajino) so povzročile, da sta EU in Nato vojaško pripravljenost in krepitev obrambnih zmogljivosti postavila v ospredje. Dokumenti, kot sta *EU Strategic Compass* in *NATO Strategic Concept 2022*, poudarjajo pomen razvoja znanj in veščin za izvajanje vojaškega poklica. Slovenija zaostaja v institucionalizaciji teh usmeritev.
- **Pomanjkljiva sistemska podpora:** Trenutno ni enotne institucionalne strukture (npr. raziskovalnega inštituta ali univerzitetne enote), ki bi koordinirala raziskave, razvoj programov in integracijo vojaških vsebin. Obstoječe pobude ostajajo projektno usmerjene in odvisne od posameznikov.

4.3 Predlagane usmeritve

Na podlagi izvedene analize so bile oblikovane ključne usmeritve:

1. **Dopolnitev nacionalnega klasifikacijskega sistema (KLASIUS in SOK)** z vsemi manjkajočimi podpodročji vojaških ved, skladno z mednarodnimi praksami.
2. **Vzpostavitev raziskovalne enote ali inštituta** za vojaške vede, ki bi združeval univerzitetni in vojaški sektor ter omogočal kontinuiran raziskovalni in razvojni prispevek.
3. **Sistematična integracija vojaških vsebin** v nacionalne raziskovalne in inovacijske strategije, zlasti v povezavi z razvojem obrambne industrije in digitalizacijo varnostnih sistemov.
4. **Povezovanje z mednarodnimi praksami:** prenos primerov dobrih praks iz držav članic EU in Nata, kjer je vojaško izobraževanje že sistematično umeščeno v nacionalne klasifikacije in univerzitetne programe.
5. **Krepitev privlačnosti vojaških poklicev:** z večjo transparentnostjo izobraževalnih poti in priznanjem vojaških znanj tudi v civilnem okolju je mogoče povečati zanimanje mladih za vojaško kariero.

4.4 Sklepna refleksija

Delovni sklop DS3 predstavlja **temeljno analitično osnovo** za nadaljnje faze projekta in hkrati opozarja na nujnost reforme v Sloveniji. Rezultati kažejo, da vojaške vede v slovenskem klasifikacijskem sistemu še niso ustrezno umeščene, kar omejuje tako mednarodno primerljivost kot privlačnost vojaških poklicev. Hkrati pa analiza ponuja jasne smernice za izboljšave – od dopolnitve klasifikacijskih sistemov, vzpostavitve raziskovalne enote, do prenosa dobrih praks iz tujine.

S tem je DS3 prispeval k razumevanju, da **vojaško izobraževanje in raziskovanje nista zgolj nacionalni prioriteti, temveč tudi del širšega evropskega varnostnega prostora**, v katerem Slovenija lahko in mora odigrati aktivno vlogo.

4.5 Povzetek: Nabor analiziranih dokumentov v DS3

Ta tabela omogoča hitro orientacijo v obsegu analiziranih virov in jasno ponazarja, na katerih ravneh (nacionalni, evropski, mednarodni, institucionalni) so bile prepoznane ključne vrzeli in priložnosti.

Kategorija	Dokumenti / viri	Poudarki analize
Nacionalna zakonodaja in klasifikacije	<ul style="list-style-type: none"> - Zakon o obrambi (ZObr) - Zakon o službi v Slovenski vojski (ZSSloV) - Slovenski ogroditveni kvalifikacij (SOK) - KLASIUS – klasifikacijski sistem izobraževanja in usposabljanja 	Nepopolna opredelitev področja 103 (varnost države, ljudi in premoženja); manjkajoča podpodročja vojaških ved; omejena vidnost vojaških poklicev.
Strateški dokumenti RS	<ul style="list-style-type: none"> - Resolucija o strategiji nacionalne varnosti RS - Resolucija o raziskovalni in inovacijski strategiji RS - Bela knjiga o obrambi (2016) 	Obrambne in vojaške vsebine obravnavane parcialno; pomanjkanje sistematične umestitve v raziskovalne in izobraževalne politike.
Mednarodni okvirji – UNESCO/ISCED	<ul style="list-style-type: none"> - ISCED klasifikacija področij izobraževanja (ISCED-F 2013, dopolnitve) 	Področje 1031 »Vojaštvo in obramba« jasno opredeljeno; omogoča mednarodno primerljivost, ki v slovenskem okviru še ni vzpostavljena.
EU strateški dokumenti	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Strategic Compass for Security and Defence</i> (2022) - Evropski izobraževalni okvir in pobude za mikrodokazila - Horizon Europe (raziskovalni program) 	Poudarek na krepitvi obrambnih zmogljivosti in znanj; spodbujanje inovacij, mikrodokazil in integracije obrambnih vsebin v visokošolski prostor.
NATO strateški dokumenti	<ul style="list-style-type: none"> - <i>NATO Strategic Concept</i> (2022) - NATO Defence Planning Process (NDPP) - Partnerstva za izobraževanje in usposabljanje 	V ospredju krepitev raziskav, izobraževanja in interoperabilnosti; pomen vojaških ved pri kolektivni varnosti.
Institucionalni okvir (Slovenija)	<ul style="list-style-type: none"> - Programi Centra vojaških šol/Poveljstva za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje SV - Posamezni univerzitetni programi (FDV, FVV, tehnične fakultete) 	Razdrobljenost vsebin; odsotnost enotne institucionalne podpore za vojaške vede; nujnost povezovanja vojaških in civilnih institucij.
Primerjalne prakse drugih držav	<ul style="list-style-type: none"> - Klasifikacije in programi držav članic EU (npr. Nemčija, Francija, Poljska) - Programi vojaških akademij in univerz 	Večina držav vojaške vede sistematično vključuje v klasifikacijske sisteme; Slovenija zaostaja pri formalni integraciji.

5 Kvalitativna analiza (intervjuji) ter predlogi glede urejenosti poklicev v SV, raziskovalni inštitut in mikrodokazila – povzetek (DS 4)

Delovni sklop DS4 je bil zasnovan kot **kvalitativna raziskava**, katere namen je bil preučiti umeščenost vojaškega poklica v slovenski klasifikacijski sistem, analizirati možnosti za vzpostavitev raziskovalne enote ali inštituta na področju vojaških ved ter oblikovati in pilotno izvesti programe mikrodokazil. Izvedba sklopa je temeljila na spoznanju, da je razvoj vojaškega izobraževanja in raziskovanja v Sloveniji razdrobljen, deloma umeščen v civilne visokošolske programe, deloma v Slovensko vojsko, a brez enotnega institucionalnega okvirja.

5.1 Metodologija

Raziskava je temeljila na **40 poglobljenih intervjujih** s ključnimi deležniki – častniki, pedagoškimi delavci, predstavniki MORS in Slovenske vojske, strokovnjaki iz univerzitetnega in raziskovalnega okolja ter predstavniki obrambne industrije. Intervjuji so bili strukturirani po treh tematskih sklopih:

- vojaški poklici in karierne poti,
- možnosti za raziskovalno-razvojno organizacijo na področju vojaških ved,
- mikrodokazila kot inovativna oblika izobraževanja.

Analiza intervjujev je bila podprta z dodatnim pregledom strateških dokumentov EU (*Strategic Compass for Security and Defence, 2022*), Nata (*NATO Strategic Concept, 2022*) ter klasifikacij UNESCO/ISCED, kar je omogočilo postavitve ugotovitev v širši mednarodni okvir.

5.2 Poklici in vojaška kariera

Ena ključnih ugotovitev je, da v slovenskem klasifikacijskem sistemu **vojaški poklic ni prepoznan kot samostojen**, temveč so vojaška znanja in veščine umeščeni v nacionalne poklicne klasifikacije. To zmanjšuje **privlačnost vojaškega poklica**, otežuje primerljivost s tujino in omejuje možnosti za sistematično karierno načrtovanje. Intervjuvanci so izpostavili potrebo po jasnejšem definiranju **vojaških specializacij** (npr. vojaško letalstvo, mornarica, kibernetna obramba), ki bi bile umeščene v izobraževalne poti in priznane v civilnem okolju.

5.3 Raziskovalna enota / inštitut za vojaške vede

Analiza je pokazala, da je **vzpostavitev raziskovalne enote ali inštituta** na področju vojaških ved v Sloveniji nujna za krepitev raziskovalno-razvojne in inovacijske dejavnosti. Predstavljeni so bili **štirje možni scenariji**:

- samostojen inštitut,
- enota v okviru MORS,
- enota v okviru Centra vojaških šol oz. Poveljstva za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje,
- enota v okviru univerze.

Kot najbolj izvedljiva rešitev je bil predlagan **hibridni model**, ki bi združeval akademsko okolje in obrambne institucije. S tem bi bila zagotovljena **večja povezanost med vojaškim in civilnim sektorjem**, dostop do evropskih raziskovalnih razpisov ter krepitev znanstvene prepoznavnosti Slovenije v mednarodnem prostoru.

5.4 Mikrodokazila (micro-credentials)

V okviru DS4 so bili razviti **trije programi mikrodokazil** (po 2 ECTS), ki so zajemali:

- strateško vodenje in načrtovanje v obrambnih organizacijah,
- raziskovanje in projektno sodelovanje,
- vojaško tehnologijo, inovacije in digitalizacijo.

Pilotiranje je potekalo junija in julija 2025 v okviru DS 5.

5.5 Sklepna refleksija

Ključne ugotovitve

- Slovenski klasifikacijski sistem **ne prepoznava vojaškega poklica kot samostojnega**, kar zahteva dopolnitev in boljše umeščanje v nacionalne okvire.
- **Raziskovalna enota/inštitut za vojaške vede** je nujen korak za razvoj področja in povezovanje z EU ter Natom.
- **Mikrodokazila** so bila razvita z namenom instrumenta za razvoj znanj in veščin, ki omogočajo večjo fleksibilnost in neposredno uporabnost na trgu dela.
- Projekt je zagotovil **analitične podlage in praktične preizkuse**, ki tvorijo osnovo za sistemske spremembe v Sloveniji.

DS4 je pomembno prispeval k **prepoznavanju vrzeli in priložnosti** pri razvoju vojaških poklicev in izobraževalnih poti. S kombinacijo intervjujev, analize in pilotnih izvedb je projekt presegel teoretični okvir in pripravil **konkretne predloge za prakso**: od sistemskih dopolnitev klasifikacij, do ustanovitve raziskovalne enote in razvoja novih izobraževalnih oblik. Rezultati DS4 so neposredno uporabni za strateško načrtovanje na področju nacionalne varnosti ter za krepitev položaja Slovenije v evropskem in zavezniškem okviru.

5.6 Povzetek: Povezanost ciljev, aktivnosti in doseženih rezultatov v DS4

Cilj	Izvedene aktivnosti	Ključni rezultat
Preučiti položaj vojaškega poklica v Sloveniji	<ul style="list-style-type: none"> - Analiza klasifikacijskih sistemov (SOK, KLASIUS, ISCED) - 40 intervjujev z deležniki (častniki, pedagoški delavci, MORS, univerze, industrija) 	Ugotovitev, da vojaški poklic ni priznan kot samostojen; predlogi za vključitev specializacij (letalstvo, mornarica, kibernetična obramba).
Proučiti možnost vzpostavitve raziskovalne enote/inštituta	<ul style="list-style-type: none"> - Oblikovanje in analiza štirih scenarijev (samostojen inštitut, enota v MORS, enota v CVŠ/PDRIU, enota na univerzi) - Primerjava z mednarodnimi praksami (EU, Nato) 	Predlog hibridnega modela – raziskovalna enota v okviru univerze, v partnerstvu z MORS in SV; možnost dostopa do EU razpisov.
Razviti in pilotirati programe mikrodokazil	<ul style="list-style-type: none"> - Razvoj treh programov mikrodokazil (2 ECTS/modul) - Pilotna izvedba načrtovana junij–julij 2025 	Mikrodokazila so bila razvita z namenom instrumenta za razvoj znanj in veščin, ki omogočajo večjo fleksibilnost in neposredno uporabnost na trgu dela.
Zagotoviti povezovanje vojaškega in civilnega sektorja	<ul style="list-style-type: none"> - Intervjuji in skupinske razprave - Pilotna usposabljanja z udeleženci iz obeh sektorjev 	Okrepljeno sodelovanje, večja prepoznavnost vojaških vsebin v akademskem in civilnem okolju.
Podati sistemske predloge za prihodnji razvoj	<ul style="list-style-type: none"> - Analitična sinteza intervjujev in pilotnih aktivnosti - Oblikovanje priporočil za MORS, univerze in civilne deležnike 	Predlog dopolnitve klasifikacij, vzpostavitve raziskovalne enote ter nadgradnje sistema mikrodokazil kot del trajnostne strategije.

6 Elementi sistematične nadgradnje vojaškega izobraževanja in raziskovanja v Sloveniji – priznavanje izobraževanja, vzpostavitve raziskovalne enote, pilotiranje programov za mikrodokazila – povzetek DS 5

Delovni sklop DS 5 je bil zasnovan kot integrativni del raziskave, s katerim so se obravnavale tri med seboj povezane razvojne osi:

- priznavanje izobraževanja in usposabljanja na področju vojaštva in obrambe,
- možnosti vzpostavitve raziskovalne enote za vojaške vede ter
- razvoj in pilotna izvedba programov mikrodokazil.

Namen sklopa je bil pripraviti systemske rešitve za boljšo umeščenost vojaškega izobraževanja v nacionalne in mednarodne klasifikacijske okvirje, oblikovati institucionalno podporo raziskavam ter preizkusiti sodobne oblike učenja, skladne z evropskimi usmeritvami.

6.1 Priznavanje izobraževanja in usposabljanja (DS 5.1)

Analiza je pokazala, da vojaški poklic v Sloveniji še vedno ni priznan kot samostojen, saj so vojaška znanja in kompetence umeščena v razdrobljen sistem nacionalnih poklicnih klasifikacij. Slovensko ogrodje kvalifikacij (SOK) in klasifikacija KLASIUS ne vključujeta celovitih vojaških vsebin, kar zmanjšuje prepoznavnost vojaškega poklica in otežuje njegovo primerljivost v evropskem prostoru.

Poročilo predlaga:

- dopolnitev klasifikacijskih sistemov z manjkajočimi podpodročji vojaških ved,
- oblikovanje formaliziranih poti priznavanja kompetenc, pridobljenih v vojaškem okolju,
- razvoj standardov kvalifikacij za vojaške specializacije,
- večje povezovanje z univerzitetnimi institucijami, ki bi omogočilo prenos vojaških znanj v javne programe.

S tem bi se okrepila mobilnost kadra, povečala privlačnost vojaške kariere in omogočila primerljivost s klasifikacijami UNESCO/ISCED in ESCO.

6.2 Raziskovalna enota/inštitut za vojaške vede (DS 5.2)

Raziskava je preučila možnosti za vzpostavitev **raziskovalne enote ali inštituta za vojaške vede**, saj so obstoječe raziskave v Sloveniji razpršene med različnimi fakultetami, posameznimi raziskovalci in Slovensko vojsko. Ta razdrobljenost zmanjšuje učinkovitost, inovacijski potencial in mednarodno prepoznavnost.

Analiza je obravnavala več možnih scenarijev institucionalne umestitve (samostojen inštitut, enota v okviru MORS, enota v okviru Centra vojaških šol oz. Poveljstva za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje, enota v okviru univerze). Najbolj primerna rešitev se kaže v **hibridnem modelu**, pri katerem bi raziskovalna enota delovala znotraj univerze, a v formaliziranem partnerstvu z MORS in Slovensko vojsko.

Prednosti takšne rešitve vključujejo:

- boljše vključevanje v evropske raziskovalne programe (npr. Horizon Europe),
- povečano interdisciplinarnost,
- krepitev sodelovanja med civilnim in vojaškim sektorjem,
- konsolidacijo raziskovalno-razvojne dejavnosti,
- večjo povezanost z evropskimi in mednarodnimi raziskovalnimi tokovi,
- podporo razvoju novih vojaških tehnologij in doktrin,
- večjo prepoznavnost Slovenije v Natu in EU.

6.3 Mikrodokazila – razvoj in pilotiranje (DS 5.3)

Najbolj praktično usmerjen del DS 5 je bil razvoj in pilotna izvedba programov mikrodokazil. Izvedeni so bili trije moduli:

- **Modul A:** Vodenje in strateško načrtovanje v obrambnih organizacijah,
- **Modul B:** Raziskovanje in sodelovanje v projektih na obrambnem področju,
- **Modul C:** Vojaška tehnologija, inovacije in digitalizacija.

Program je združeval spletna predavanja, kvize, eseje in ekskurzijo v Park vojaške zgodovine Pivka. Od 32 prijavljenih udeležencev je 12 uspešno zaključilo vse module in pridobilo mikrodokazila, dodatni trije pa potrdila o udeležbi. Evalvacije so pokazale visoko zadovoljstvo udeležencev in predavateljev – posebej so izstopali modul C, ekskurzija in možnost mreženja. Glavni izzivi so bili spletna izvedba, heterogenost udeležencev in začetna pasivnost.

Evalvacije so potrdile:

- visoko stopnjo zadovoljstva udeležencev,
- uporabnost programov za razvoj strateških in tehnoloških kompetenc,
- pomembno povezovalno vlogo med vojaškim in civilnim sektorjem.

Kot izboljšave so bile predlagane večja interaktivnost, delna izvedba v hibridni obliki (splet in v živo), vključitev več praktičnih primerov ter razširitev vsebin, daljši in poglobljeni moduli, vključitev gostujočih predavateljev ter postopna integracija mikrodokazil v redne programe obrambnega in visokošolskega izobraževanja.

Ključne dodane vrednosti programa:

- povezovanje teorije in prakse,
- razvoj kritičnega razmišljanja in strateških kompetenc,
- prenos vojaških vsebin v akademski prostor,
- mikrodokazila kot mehanizem za priznavanje znanj in sodelovanje med vojaškim ter civilnim okoljem

6.4 Sklepna refleksija

DS 5 je pokazal, da so potrebne celovite reforme za izboljšanje umeščenosti vojaškega izobraževanja v slovenski in evropski okvir. Priznavanje izobraževanja (DS 5.1) in razvoj raziskovalne enote (DS 5.2) predstavljata strateške temelje, pilotni program mikrodokazil (DS 5.3) pa je dokazal praktično izvedljivost in potencial novih oblik učenja.

Delovni sklop DS 5 je s tremi komplementarnimi segmenti prispeval k **celostni viziji razvoja vojaškega izobraževanja in raziskovanja v Sloveniji**. Analitični del (DS 5.1 in DS 5.2) je opredelil strateške vrzeli in oblikoval konkretne predloge za systemske izboljšave – od dopolnitve klasifikacijskih sistemov do vzpostavitve raziskovalne enote. Praktični del (DS 5.3)

pa je z izvedbo mikrodokazil dokazal izvedljivost in relevantnost sodobnih izobraževalnih oblik, ki so v skladu z evropskimi usmeritvami za vseživljenjsko učenje in zaposljivost.

DS 5 je združil **analitično, institucionalno in praktično komponento**:

- **DS 5.1** je zagotovil podlage za priznavanje in sistemsko umestitev vojaških znanj.
- **DS 5.2** je razvil model za raziskovalno infrastrukturo.
- **DS 5.3** je pokazal praktično izvedljivost mikrodokazil.

Rezultati DS 5 tako predstavljajo **trdno podlago za nadaljnje strateške odločitve** na področju nacionalne varnosti, vojaškega izobraževanja in raziskovanja ter prispevajo k večji integraciji Slovenije v evropski in zavezniški prostor znanja in varnosti.

6.5 Povzetek DS 5: cilji, aktivnosti in rezultati

Podsklop	Cilji	Izvedene aktivnosti	Doseženi rezultati
DS 5.1 – Priznavanje izobraževanja in usposabljanja	Analizirati umeščenost vojaškega poklica in znanj v nacionalne klasifikacije (SOK, KLASIUS) ter pripraviti predloge za izboljšave.	- Pregled nacionalnih klasifikacij - Analiza prisotnosti vojaških vsebin v formalnem izobraževanju - Usklajevanje z evropskimi klasifikacijami (ISCED, ESCO)	- Ugotovljeno, da vojaški poklic ni priznan kot samostojen - Oblikovani predlogi za dopolnitev klasifikacijskih sistemov - Predlagane formalizirane poti priznavanja vojaških kompetenc - Okrepljena podlaga za večjo mobilnost in primerljivost
DS 5.2 – Raziskovalna enota/inštitut za vojaške vede	Preučiti možnosti za institucionalizacijo raziskovalno-razvojne dejavnosti na področju vojaških ved.	- Analiza obstoječih raziskav v Sloveniji - Intervjuji z deležniki (SV, MORS, univerze) - Primerjalna analiza praks v EU/NATO - Oblikovanje različnih scenarijev (inštitut, enota v MORS, CVŠ/PDRIU, univerza)	- Ugotovljena razpršenost raziskav - Predlagan hibridni model (univerza + MORS + SV) - Identificirane koristi: večja interdisciplinarnost, dostop do EU razpisov, večja mednarodna prepoznavnost
DS 5.3 – Razvoj in pilotiranje mikrodokazil	Razviti in preizkusiti 2–3 programe mikrodokazil, skladnih z EU priporočili o vseživljenjskem učenju.	- Oblikovanje treh modulov (strateško vodenje, raziskovanje/projekti, vojaška tehnologija) - Pilotna izvedba junij–julij 2025 - Evalvacija udeležencev in predavateljev	- Izvedeni 3 moduli (32 prijavljenih, 12 uspešnih) - Visoka stopnja zadovoljstva udeležencev - Potrjena ustreznost mikrodokazil kot sodobne oblike učenja - Predlog izboljšav: več interaktivnosti, hibridna izvedba, več praktičnih primerov

7 Ocena doseženosti ciljev projekta

Na podlagi pregleda vseh priloženih delnih poročil projekta *Vojaška kariera, utemeljena na vojaških vedah (VoKa&VoVe)* lahko podam utemeljeno oceno doseženosti štirih zastavljenih ciljev. V nadaljevanju so po posameznih ciljeh povzete ključne ugotovitve.

Cilj 1: Dopolnitev javnega klasifikacijskega sistema izobraževanja in usposabljanja

Projekt je identificiral pomanjkljivosti v Slovenskem ogrodju kvalifikacij (SOK) na področju **103 Varnost države, ljudi in premoženja**, kjer so vojaške vede in podpodročja (teorija vojne, vojaška mornarica, vojaško letalstvo, obrambne študije) razdrobljena in deloma odsotna. Analiza je pokazala, da je slovenski klasifikacijski okvir v primerjavi z UNESCO/ISCED le delno dopolnjen in da manjka sistematično vključevanje vojaških vsebin.

Stopnja doseženosti: Delno dosežen. Projekt je pripravil analitično podlago in podal predloge za dopolnitev klasifikacij, vendar spremembe v javnem klasifikacijskem sistemu še niso bile implementirane.

Cilj 2: Preučitev mednarodnih vsebin in primerjava z RS

Analize so obravnavale **primerjalne prakse v EU in državah kandidatkah** ter pregledale vključenost vojaških vsebin v nacionalne klasifikacije in programe. Ugotovljeno je bilo, da v Sloveniji vojaški poklic ni opredeljen kot samostojen poklic, temveč so znanja umeščena v sistem nacionalnih poklicnih klasifikacij, kar zmanjšuje privlačnost in prepoznavnost področja.

Stopnja doseženosti: Dosežen. Projekt je pripravil primerjalno analizo, identificiral vrzeli in podal priporočila za sistemske izboljšave, ki sledijo ciljem klasifikacije. Implementacija pa ostaja prihodnja naloga.

Cilj 3: Proučitev možnosti vzpostavitve raziskovalne enote/inštituta

Projekt je pripravil **primerjalno analizo štirih scenarijev** (samostojen inštitut, enota v MORS, enota v CVŠ, enota na univerzi) in oblikoval priporočilo za **hibridni model** – raziskovalna enota na univerzi ob formaliziranem partnerstvu z MORS in CVŠ/PDRIU. Vzpostavitev take enote bi Slovenijo približala standardom razvitih članic EU in Nata. Pravni okvir (ZZrID, ZObr, ARIS) je bil podrobno analiziran, pripravljene pa so bili tudi osnutki pogojev za ustanovitev.

Stopnja doseženosti: Dosežen v analitični fazi. Uresničitev v praksi je še pred Slovenijo, vendar je bila pripravljena podrobna strokovna in pravna osnova za ustanovitev.

Cilj 4: Razvoj in pilotiranje mikrodokazil

Projekt je razvil in izvedel **tri pilotne programe mikrodokazil** (6 ECTS):

- **Modul A:** Vodenje in strateško načrtovanje v obrambnih organizacijah,
- **Modul B:** Raziskovanje in sodelovanje v projektih na obrambnem področju,
- **Modul C:** Vojaška tehnologija, inovacije in digitalizacija

Od 32 prijavljenih je 12 udeležencev uspešno zaključilo vse zahteve in pridobilo mikrodokazila, dodatni trije pa so prejeli potrdilo o udeležbi. Evalvacije so pokazale visoko zadovoljstvo, posebej pri modulu C in terenski ekskurziji. Program je okrepil kompetence, mreženje in sodelovanje med vojaškim ter civilnim okoljem, predlagane pa so izboljšave (več interaktivnosti, hibridni pristop, več praktičnih primerov).

Stopnja doseženosti: V celoti dosežen. Cilj ni bil le analitično zastavljen, ampak tudi praktično izveden s konkretnimi rezultati.

Sklepna ocena

- **Cilj 1:** delno dosežen (priprava podlage, brez implementacije).
- **Cilj 2:** dosežen (analiza in priporočila).
- **Cilj 3:** dosežen v analitični fazi (pripravljeni scenariji in pravne osnove, brez vzpostavitve).
- **Cilj 4:** v celoti dosežen (uspešno izvedeno pilotiranje programov in evalvacija).

Skupno gledano je projekt **v celoti dosegel raziskovalne in razvojne cilje**, deloma pa zaostaja pri **sistemske implementaciji** (Cilj 1 in 3), ki presega okvire samega projekta in zahteva politične, institucionalne in organizacijske odločitve.

Pregled uresničevanja ciljev projekta

Cilj	Izvedene aktivnosti	Doseženi rezultati
C1 – Dopolnitev javnega klasifikacijskega sistema izobraževanja in usposabljanja z vsebinami in poklici na področju vojaštva in obrambe	- Pregled nacionalnih klasifikacij (KLASIUS, SOK) - Analiza podpodročij ISCED (1031 Vojaštvo in obramba) - Analiza obstoječih univerzitetnih in vojaških programov	Ugotovljeno, da slovenski sistem vojaških ved ni popoln ; oblikovani predlogi za dopolnitev z manjkajočimi podpodročji (obrambne študije, teorija vojne, vojaško letalstvo, mornarica, ipd.).
C2 – Preučiti vsebine, ki jih je UNESCO/ISCED uvrstil v področje 1031 Vojaštvo in obramba, ter pripraviti predlog za ustrežnejši nacionalni sistem	- Primerjalna analiza mednarodnih praks (države EU in kandidatke) - Analiza prisotnosti vsebin v slovenskih programih (univerze, CVŠ) - Intervjuji z deležniki	Slovenija vojaškega poklica ne priznava kot samostojnega ; predlagan model za njegovo umestitev v nacionalne klasifikacije in programe; identificirana potreba po večji privlačnosti za mlade.
C3 – Proučiti možnost vzpostavitve raziskovalne enote/inštituta na področju vojaških ved	- Oblikovani 4 scenariji (samostojen inštitut, enota v MORS, enota v CVŠ/PDRIU, enota na univerzi) - Intervjuji s strokovnjaki - Analiza primerjalnih praks EU/Nato	Predlagan hibridni model – raziskovalna enota v okviru univerze v partnerstvu z MORS in SV; zagotovitev interdisciplinarnosti in dostopa do EU razpisov.
C4 – Razviti in pilotirati 2–3 programe mikrodokazil	- Razvoj treh programov (strateško vodenje, raziskovanje/projekti, vojaška tehnologija) - Pilotna izvedba junij–julij 2025 (32 prijavljenih, 12 uspešnih) - Povratna evalvacija udeležencev	Mikrodokazila potrjena kot učinkovita in prožna oblika izobraževanja , skladna z evropskimi priporočili; predlagane izboljšave (več prakse, hibridni pristop, interaktivnost).

Sklepna sinteza

Projekt je v vseh štirih ciljnih dosegel pomembne rezultate:

- oblikovane so **analitične podlage za dopolnitev klasifikacijskega sistema**;
- pripravljene so predlogi za **systemske prepoznavo vojaškega poklica** v Sloveniji;
- utemeljena je potreba in model za **raziskovalno enoto/inštitut**;
- uspešno so bila razvita in preizkušena **mikrodokazila**, ki zagotavljajo prožnost in evropsko primerljivost.

S tem projekt ponuja celovite podlage za **systemske spremembe na področju vojaškega izobraževanja in raziskovanja** v Sloveniji ter krepitev njene vloge v evropskem in zavezniškem varnostnem prostoru.

Literatura in viri:

- Caywood, G., Kirby, J., Prescott, J., & Sutton, A. (2020). *Mentorship: The NCO's role in developing junior officers*. NCO Journal. <https://www.armyupress.army.mil/Portals/7/nco-journal/images/2020/December/Mentorship/Mentorship.pdf>
- Council of the European Union. (2008). *Recommendation of the European Parliament and of the Council of 23 April 2008 on the establishment of the European Qualifications Framework for lifelong learning (2008/C 111/01)*. Official Journal of the European Union, C 111/1–7. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32008H0506%2801%29>
- Council of the European Union. (2017). *Council Recommendation of 22 May 2017 on the European Qualifications Framework for lifelong learning and repealing the 2008 recommendation (2017/C 189/03)*. Official Journal of the European Union, C 189/15–28. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32017H0615%2801%29>
- Council of the European Union. (2022). *Council Recommendation of 16 June 2022 on a European approach to micro-credentials for lifelong learning and employability (2022/C 243/02)*. Official Journal of the European Union, C 243/10–25. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32022H0627%2802%29>
- Dermol, V., Trunk Širca, N., Fedran, J., Šlebir, M., & Vuk, P. (2024). *Advancing military education: Insights from the VoKa project on professional military education and reform*. V V. Dermol (ur.), *Artificial intelligence for human-technologies-economy sustainable development: Proceedings of the MakeLearn, TIIM & PIconf International Conference* (str. 711–712). ToKnowPress. <https://toknowpress.net/ISBN/978-961-6914-31-4/120.pdf>
- European Commission. (2021). *European Skills Agenda for sustainable competitiveness, social fairness and resilience*. Publications Office of the EU. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/9f3975d0-c353-11ea-b3a4-01aa75ed71a1>
- European Commission. (2022). *Council Recommendation on a European approach to micro-credentials for lifelong learning and employability*. Publications Office of the EU. <https://education.ec.europa.eu/education-levels/higher-education/micro-credentials>
- European Parliament & Council. (2009). *Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 June 2009 on the establishment of a European Credit System for Vocational Education and Training (ECVET) (2009/C 155/02)*. Official Journal of the European Union, C 155/11–18. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32009H0708%2802%29>
- Fedran, J. (2023). *Metodologija raziskovanja v vojaški veščini, znanosti, vojaških vedah = Methodology of research in the context of military skills, science and disciplines*. V P. Vuk & J. Fedran (ur.), *Vojska in vojaška misel: Zbornik znanstvenih razprav* (str. 119–137). Center vojaških šol, Knjižnično-informacijski in založniški center. <https://dk.mors.si/lzpisGradiva.php?id=1320&lang=slv>
- KLASIUS – Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in inovacije. (2006). *Uredba o uvedbi in uporabi klasifikacijskega sistema izobraževanja in usposabljanja (KLASIUS)*. Uradni list RS, št. 46/2006. <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/73565>
- Kladnik, T. (2023). *Fakulteta vojaških ved ali izzivi vojaškega izobraževanja v Slovenski vojski = The Faculty of Military Sciences, or the challenges of military education in the Slovenian Armed Forces*. V P. Vuk & J. Fedran (ur.), *Vojska in vojaška misel: Zbornik znanstvenih razprav* (str. 51–64). Center vojaških šol, Knjižnično-informacijski in založniški center. <https://dk.mors.si/lzpisGradiva.php?id=1321&lang=slv>
- Kutija, L., & Skrbinjek, V. (2025). [Prispevek v okviru CRP VoKa – referenca iz COBISS].

- MFDPŠ. (2023–2025). *Delovna poročila DS 1–5: CRP VoKa – Vojaška kariera, utemeljena na vojaških vedah*. Mednarodna fakulteta za družbene in poslovne študije.
- MORS. (2024). *Communities of practice*. <https://www.mors.org/Communities/Communities-of-Practice>
- Paile, S. (ur.). (2011). *Europe for the future officers, officers for the future Europe: Compendium of the European military officers basic education*. Varšava: Polish Ministry of National Defence.
- Papler, P., Ščavničar, D., & Kladnik, T. (2024). Razvoj vojaške formacije in vojaškega delovanja Slovenskega domobranstva. *Dileme: Razprave o vprašanih sodobne slovenske zgodovine*, 8(1).
- Slovenska vojska. (2024). *Prakse*. <https://postanivojak.si/kako-lahko-sodelujem/prakse/>
- SummerSchoolsInEurope. (2017). *Military security*. <https://www.summerschoolsineurope.eu/course/7344/military-security>
- Tavčar, M., & Zabukovec, S. (2011). *Voditeljstvo in etika na strateški ravni*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- UNESCO Institute for Statistics. (2013). *International Standard Classification of Education: ISCED 2011*. Montreal: UNESCO-UIS. <http://uis.unesco.org/en/topic/international-standard-classification-education-isced>
- University of Defence. (2024). <https://ud.unob.cz/>
- Van Noy, M., James, H., & Bedley, C. (2016). *Reconceptualizing learning: A review of the literature on informal learning*. ACT. <https://equityinlearning.act.org/wp-content/uploads/2017/07/Informal-Learning-Lit-Review-Final-April-2016-1.pdf>
- Vuk, P. (2023). *Raziskovalne metode v obrambnih študijah = Research methods in defence studies*. V P. Vuk & J. Fedran (ur.), *Vojska in vojaška misel: Zbornik znanstvenih razprav* (str. 106–117). Center vojaških šol, Knjižnično-informacijski in založniški center. <https://dk.mors.si/lzpisGradiva.php?id=1327&lang=slv>
- West Point. (2024). *Academic excellence program*. https://sicris.si/public/jgm/prj.aspx?lang=slv&opdescr=&opt=2&subopt=400&code1=&code2=&psize=10&hits=1&page=1&count=&search_term=N5-0178&id=18842&slng=&order_by=
- Wikipedia contributors. (n.d.). *Norwegian Military Academy*. Wikipedia. Retrieved March 11, 2024, from https://en.wikipedia.org/wiki/Norwegian_Military_Academy
- Zakon o službi v Slovenski vojski (ZSSloV-UPB1). (2007). Uradni list RS, št. 68/2007, 58/2008 – ZOb-C, 40/2012 – ZUJF, 92/2015, 47/2019, 200/2020 – ZFO-1 in 172/2021. <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/82692>